

**MELDPUNT
STUDIEEFINAN
CIERING
LENINGEN
EN IB-GROEP**

SP.

Renske Leijten, lid van de Tweede Kamer voor de SP
Farshad Bashir, lid van de Tweede Kamer voor de SP
Djuna Couvee, stagiaire bij de Tweede Kamerfractie van de SP

april 2008

Meldpunt Studiefinanciering, leningen en IB-Groep

MELDPUNT STUDIEFINANCIERING, LENING EN IB-GROEP

INHOUDSOPGAVE

Inleiding	7
De aanvullende beurs	11
Oplossingen	13
Het lenen	15
Oplossingen	20
Het aflossen	21
Oplossingen	23
De dienstverlening van de IB-Groep	25
Oplossingen	26

INLEIDING

Steeds meer scholieren gaan na hun havo of vwo studeren. Zij ontvangen allemaal studiefinanciering: een basisbeurs, een OV-kaart voor door de week of in het weekeinde, en de mogelijkheid om te lenen. Studenten met minder draagkrachtige ouders kunnen een aanvullende beurs aanvragen. Als binnen tien jaar het diploma wordt gehaald, zijn de basisbeurs en OV-kaart voor de eerste vier jaar een gift.

In de afgelopen jaren zijn de kosten van een studie fors gestegen. Het collegegeld werd in de afgelopen vijftien jaar verdubbeld, maar de basisbeurs bleef gelijk. Het aantal jaren dat studenten studiefinanciering ontvangen, ging van vijf naar vier jaar. De basisbeurs is, als studenten thuis wonen, lager dan het totaal aan collegegeld. Je ontvangt dan € 91,81 per maand en dat komt op totaal in totaal € 1.101,72 per jaar; het collegegeld bedraagt € 1.519 voor een jaar. Voor uitwonende studenten geldt dat het bedrag aan basisbeurs per maand (€ 255, 64) vaak niet eens genoeg is voor de kamerhuur. Het wordt steeds normaler gevonden dat studenten geld lenen om rond te kunnen komen. Terwijl we op dit moment voor consumptieve leningen regels gaan opstellen, blijft de politiek leningen verkopen aan studenten.

Een studieschuld is niet normaal

De regering zegt: studenten kunnen wel lenen voor hun studie, want later gaan ze goed verdienen. Maar wat als je later niet een hoog inkomen krijgt? Achteraf terugbetalen, mét rente, is ook duurder. En hoe leggen we dat uit aan MBO-studenten? Een docent of verpleegkundige krijgt bepaald geen groot inkomen, maar heeft wel een opleiding gevolgd en mogelijk een studieschuld opgebouwd.

Een studieschuld van twintigduizend of veertigduizend euro wordt steeds normaler. Studenten denken dat zij die achteraf gemakkelijk kunnen afbetalen. Dit is ook de algemene informatie van de Informatie Beheer Groep (IB-groep), de uitvoeringsinstantie voor de studiefinanciering. Door de IB-groep worden de gevolgen

van een lening gebagatelliseerd. Ook de regering stelt dat lenen een goede mogelijkheid is om te gaan studeren. Nog geen jaar geleden stemde de Tweede Kamer in met een extra leenmogelijkheid voor het collegegeld. Zo wordt het gemakkelijker om te studeren, was ook hier het argument. Maar een studieschuld is niet normaal.

“Wat mij mateloos irriteert is dat een student zonder hulp de dupe is van deze regeling. Je begint al met niks en wordt zo alleen maar nog meer de armoede in geholpen. Ik was al blij dat ik het huis uit was, ik ben nooit het slechte pad op geraakt, heb nooit gerookt of drugs gebruikt. Ik wil gewoon aan mijn eigen toekomst werken zonder problemen en dan kom je er op je eenentwintigste erachter dat je al diep in de stront zit. Waarom? Alleen omdat ik wil studeren, zodat ik een betere toekomst heb dan mijn ouders! Als ik mijn opleiding nu beëindig zit ik al op een schuld van € 26.000, dat is niet verkeerd voor iemand van eenentwintig. Die eigenlijk zonder domme dingen te doen aan deze schuld komt.” Schreef Daniel Claus

De zorgen zijn voor later

Door de lage basisbeurs en de hogere leef- en studiekosten is de leendwang groot. De toegankelijkheid van het hoger onderwijs komt hiermee onder druk te staan. Er is een groep die niet onder het lenen uit kan, de keuze is hier óf lenen óf stoppen met de studie. Geld lenen voor je studie is gemakkelijk, met een vinkje op de website kan een student aangeven dat hij of zij de volgende maand een bepaald bedrag wil lenen. De gevolgen zijn voor later, zo lijkt de gedachte. En dat klopt. Later levert het mensen financiële problemen op.

Er zijn mensen die stellen dat studenten kunnen gaan werken in plaats van lenen. Ook dat gebeurt massaal. Tachtig procent van de studenten heeft een bijbaantje en een student werkt wekelijks gemiddeld zestien uur. Naast een studie, waar veertig uur voor staat, is dat een drukbezette week. Voor veel van deze werkende studenten is het tóch noodzakelijk om te lenen bij de IB-groep. Meer werk betekent bovendien dat studenten minder kunnen studeren. Dan dreigt het gevaar dat de studie te lang duurt en ook de basisbeurs in een lening verandert.

Niet meer lenen, maar meer investeren

De regering en het bedrijfsleven zeggen dat Nederland een kenniseconomie moet zijn, om te kunnen concurreren in de globaliserende wereld. Tegelijkertijd wordt bezuinigd op het hoger onderwijs. Nederland geeft in vergelijking met omliggende landen fors minder uit aan onderwijs, om op het gemiddelde te komen moet vijf miljard per jaar extra worden geïnvesteerd.

Maandbedragen hoger onderwijs 2008		
	uitwonend	thuiswonend
basisbeurs	€ 255,64	€ 91,81
aanvullende beurs	€ 227,76	€ 208,63
lening	€ 279,69	€ 279,69
collegegeldkrediet *)	€ 128,17	€ 128,17

Maandbedragen beroepsonderwijs van jan. t/m jul 2008		
	uitwonend	thuiswonend
basisbeurs	€ 236,22	€ 72,39
aanvullende beurs	€ 314,02	€ 294,89
lening	€ 157,68	€ 157,68
totaal	€ 707,92	€ 524,96

Wettelijk collegegeld Hoger Onderwijs	€ 1519
Lesgeld beroepsopleidende leerweg in het middelbaar beroepsonderwijs (mbo) of aan een opleiding in het voltijds voortgezet algemeen volwassenenonderwijs (vavo),	€ 975

“Ook is duidelijk dat de gestegen studieschuld samenhangt met de invoering van de prestatiebeurs en het verkorten van de aanspraak op een beurs van vijf naar vier jaar.” Minister Plasterk van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) in antwoord op de vraag wat de redenen zijn van de gestegen studieschuld per afgestudeerde in drie jaar tijd met 29%.

Nadat het consumentenprogramma *Radar* aandacht besteedde aan de problemen rondom de studieschuld ontving de SP meer dan 250 berichten van mensen, over hún ervaringen met lenen, de financiële gevolgen daarvan en de problemen met de IB-groep. In dit rapport doen we verslag van deze ervaringen. Ook bieden wij onze oplossingen. Mensen die in dit rapport aan het woord komen hebben toestemming gegeven voor publicatie.

“De overheid probeert jongeren te ontmoedigen om zich diep in de schulden te steken. Hoewel, het ministerie van Sociale Zaken doet dat. Studenten zijn kennelijk een aparte categorie jongeren, want het ministerie van OCW stimuleert juist om steeds meer te gaan lenen. ‘Stimuleren’ is echter niet bepaald het juiste woord. Studenten moeten steeds meer gaan lenen omdat studeren steeds duurder wordt, zodat studiefinanciering en bijbaan vaak niet voldoen om in alle kosten te voorzien. Voor een grote groep is dit niet echt een groot probleem, zij krijgen later een goede baan en verdienen voldoende om hun schulden terug te betalen. Er is echter ook een groep mensen die wel in de problemen komt doordat ze moeten lenen. De Landelijke Studenten Vakbond (LSVb) vindt het tijd worden om het stelsel van studiefinanciering en leningen eens kritisch onder de loep te nemen. Hopelijk ziet de politiek ook dat het tijd is voor een nieuw stelsel.” Lisa Westerveld - Voorzitter Landelijk Studenten Vakbond

“Ik ben blij dat met dit rapport de aandacht wordt gevestigd op problemen waar ook MBO’ers tegenaan lopen. Het klacht- en informatiecentrum van JOB krijgt ook klachten van studenten die door onduidelijkheid geld mislopen of moeten betalen. Er is veel verontwaardiging onder MBO’ers over de ongelijkheid tussen MBO-studenten en HBO/WO-studenten. Ze krijgen minder studiefinanciering en MBO’ers onder de achttien krijgen helemaal geen studiefinancieringen ov-jaarkaart. Dit vindt JOB onterecht en dit gaan wij zeker aan de kaak stellen!” Fieke Nobel - Voorzitter Jongeren Organisatie Beroepsonderwijs

1. DE AANVULLENDE BEURS

Bij de berekening van de studiefinanciering wordt uitgegaan van een vrijwillige ouderbijdrage. Studenten met minder draagkrachtige ouders kunnen een aanvullende beurs aanvragen, omdat de ouders aantoonbaar niet genoeg verdienen om mee te kunnen betalen aan de studie.

Ouderbijdrage is niet verplicht

De berekening van de bijdrage van de ouders is soms een papieren werkelijkheid. Inge K. laat weten:

“Ik kwam niet in aanmerking voor een aanvullende beurs omdat mijn ouders te veel verdienen. Het bedrag dat de IB-Groep aangaf (het bedrag dat mijn ouders per maand zouden moeten investeren) zou ik dus nooit krijgen. Ik ben hier toen natuurlijk achteraan gegaan, omdat het oneerlijk is mij het geld niet te geven, terwijl ik het van mijn ouders niet kreeg. De enige optie (!) om dit geld te krijgen was mijn ouders uit de ouderlijke macht te laten ontzetten!”

Gescheiden ouders

Bij de berekening van de aanvullende beurs worden de inkomens van de ouders bij elkaar opgeteld.

Als er sprake is van twee verschillende huishoudens, met bijhorende kosten, kan het voorkomen dat de ouders niet kunnen bijdragen.

De ontbrekende ouder

Het komt voor dat bij gescheiden ouders één van de ouders niet bijdraagt aan de studie. Omdat er geen contact meer is, of omdat de ouder niet thuis geeft. De student kan een verklaring van ‘geen contact’ afleggen, maar hier moet ook de ontbrekende ouder mee instemmen. Dit is een lastige constructie die van studenten vraagt de banden officieel door te snijden, ook als de student dat eigenlijk niet wil.

Berekening van de aanvullende beurs achteraf

De berekening van de aanvullende beurs vindt plaats op basis van het inkomen van de ouders van twee jaar daarvoor. Dit levert problemen op wanneer het inkomen van de ouders ondertussen veel minder is geworden. Bij een forse daling is het mogelijk om de berekening aan te passen. Als een ouder echter in de schuldsanering zit, is het inkomen niet minder, maar staat de financiële situatie wél op zijn kop. Een student kan in dat geval geen aanvullende beurs aanvragen. De student kan een lening afsluiten om de tijd van een ontbrekende aanvullende beurs te overbruggen, maar over die lening moet wél rente worden betaald. Het komt ook voor dat pas na twee jaar duidelijk wordt dat een student te veel aanvullende beurs heeft ontvangen. Als dit niet kan worden terugbetaald, wordt de beurs omgezet in een lening.

Onduidelijke berichtgeving of berekening over de aanvullende beurs

De IB-groep geeft soms tegenstrijdige informatie. Een student:

“Ik zit in het tweede jaar van mijn HBO-studie en krijg een basis- en aanvullende beurs. Op 9 november kreeg ik een brief van de IB-Groep met de hoogte van mijn toelage voor 2008, die zou op 210,90 komen. 24 november kreeg ik echter een brief dat de toelage onjuist was vastgesteld, en dat deze was aangepast. Het zou nu uitkomen op 188,80. Dit was ongeveer het bedrag dat ik in 2007 ook al kreeg, en daar zou ik aardig mee rondkomen. Máár begin januari kreeg ik een brief dat er iets gewijzigd is in de situatie van mijn vader en dat de toelage weer veranderd was, het kwam nu uit op 127,33. (Deze brief was gedateerd op 21 december, maar ik ontving hem pas in januari)

Ten eerste vind ik het heel raar dat het bedrag twee keer gewijzigd is. Ten tweede vind ik het heel raar dat ik pas in januari te horen kreeg dat zijn toelage al vanaf die maand zestig euro lager zou worden!”

Jo Daemen mailt ons:

“In Sittard werd geconcludeerd uit deze gegevens, dat vaders loon net te hoog was voor een aanvullende toelage. Wij wisten niet beter, geholpen door specialisten, tot ik toevallig zo'n bijna drie jaar later iemand van de IB-Groep uit Groningen aan de telefoon kreeg. Daar repte ik over de karige IB-Groep, maar kreeg als antwoord, na enkele gegevens doorgegeven te hebben aan desbetreffende, dat we wel degelijk een aanvullende beurs hadden kunnen krijgen voor onze twee oudste studerende dochters, en wel van zo'n 75 euro per kind per maand. De IB-medewerkers hadden geblunderd in ons geval. Omdat de oudste nu afgestudeerd was konden we niets meer aanvragen.”

Gegevens Belastingdienst

Het komt voor dat de informatie bij de Belastingdienst nog niet binnen is, of dat de aangifte van de ouders ontbreekt. Dit heeft tot gevolg dat een student geen aanvullende beurs (meer) ontvangt.

Oplossingen

- Bij scheiding worden *verplicht* afspraken gemaakt over de bijdrage van de ouders aan de studie van de kinderen.
- Het wordt mogelijk voor studenten een snel traject te starten om de aanvullende beurs geregeld te krijgen, in de situatie dat er nog geen aangifte is gedaan of wanneer het inkomen van de ouders is gedaald. Zij melden zich bij een steunpunt van de IB-groep met de inkomengegevens van de ouders. Daar wordt de aanvullende beurs berekend en toegekend.
- Voor studenten waarvan de ouders in de schuldsanering zitten wordt een uitzondering gemaakt. Er wordt aanvullende beurs toegekend, ook al zitten de ouders boven de inkomensgrens voor een aanvullende beurs.
- Over het teveel aan ontvangen aanvullende beurs wordt geen rente berekend.
- Bij het toekennen van de aanvullende beurs met terugwerkende kracht kan de student ervoor kiezen het bedrag in mindering te laten brengen op de opgebouwde lening. Op dat moment vervalt ook de opgebouwde rente.
- Bij het ontbreken van één van de ouders wordt het gemakkelijker om dit aan te geven. Een verklaring van de missende ouder kan worden vervangen door verklaringen van familie.
- In het geval van gescheiden ouders wordt de inkomensgrens voor de aanvullende beurs verhoogd.

2. HET LENEN

Gemakkelijk

Het activeren van het leendeel in de studiefinanciering is erg gemakkelijk. Met een vinkje op de persoonlijke site van de IB-groep kan een student aangeven welk bedrag hij of zij volgende maand wil ontvangen.

Automatisch

Na het verstrijken van de vier jaar basisbeurs als gift, krijgen nog studerende studenten een brief dat zij automatisch het maximale leenbedrag krijgen. Zij moeten zélf aangeven dat zij dit niet willen.

Rente

De rente over de lening is flexibel en start op het moment van het eerste geleende maandbedrag.

Martijn Visser:

“Een maand geleden kreeg ik een brief van de IB-Groep dat ze besloten hebben om de rente te verhogen tot 3,7%. Voorheen was dat ongeveer 2,5%. Deze renteverhoging zal zijn tot 2011. (Daarna zal de rente nog hoger worden verwacht ik)”

Onvermijdelijk

Lenen is voor studenten soms geen keuze, maar bittere noodzaak. Fleur Tamstra schrijft:

“Vanaf volgende maand begin ik met lenen. Ik leen dan een bedrag van € 500 bovenop mijn (uitwonende) basisbeurs. (...) Ik ben tweedejaars Criminologie voltijd studente aan de Vrije Universiteit in Amsterdam. Ik heb er altijd van gehuiverd om te lenen. Echt waar, ik vind het verschrikkelijk. Daarom heb ik tot deze week (ik stop deze week met werken) bijna 2 jaar lang niet geleend maar gewerkt voor mijn inkomen. Om redelijk rond te komen werk ik wintig uur per week. Dit komt bovenop een studielast van gemiddeld veertig maar soms zelfs vijftig uur

per week. Vaak ben ik zeven dagen in de week aan het werk. Is het niet met studeren, dan wel met “gewoon” werken. Afgelopen maand had ik 2 tentamens, voor allebei ben ik gezakt. Ik redde het gewoon niet meer qua tijd. Door alle vakken en het werk kon ik niet genoeg tijd vrijmaken om te leren voor de tentamens en werd ik toch echt geforceerd een keuze te maken: lenen of het risico lopen mijn studie niet af te kunnen maken.”

Jos van Oostrum signaleert dat lenen wel érg aantrekkelijk wordt gemaakt en vaak noodzakelijk is:

“Ook pakkende teksten zoals “Lenen voor je toekomst” of “De IB-Groep opent je wereld” vind ik daarom heel gevaarlijk. En dat de IB-groep, wat in de uitzending ook naar voren kwam, zegt dat de student maar een baantje ernaast moet hebben, vind ik helemaal weezinwekkend. In mijn eerste studiejaar kon dit prima, en kon ik twee dagen per week werken. Maar ik loop nu stage, vier dagen per week, onbetaald dat wel..., en dan daarnaast ook nog eens twee dagen werken?”

Zorgen ouders

Ouders kunnen geen inzicht krijgen in het leengedrag van hun studerende kind, omdat de IB-groep die informatie niet mag geven.

Verkeerde studiekeuze

Als een student een verkeerde studiekeuze maakt, volgt onherroepelijk een lening. Doordat de studie-financiering als gift vier jaar duurt, vervalt een eerste jaar studeren aan een andere opleiding.

OV

MBO studenten onder de achttien jaar hebben geen recht op een OV-studentenkaart. Dit leidt in vele gevallen tot hoge reiskosten.

Tweedeling

Wel of niet hoeven lenen leidt tot tweedeling. Studenten met welvarende ouders kunnen een lening ontlopen, door een bijdrage van de ouders. Voor minder welvarende ouders is het vaak onmogelijk om bij te dragen. Er zijn studenten die hun studie afbreken vanwege het vooruitzicht van een hoge lening.

Lian:

“Mijn verhaal is als volgt. Ik heb twee maal een studie gestart maar beide malen niet afgemaakt. De eerste maal was dat omdat de studie niet was wat ik wilde en de 2e maal had te maken met de financiële kwestie. Ik woon sinds mijn 18e op mezelf en heb geen contact

meer met mijn ouders gehad. Ik moest noodgedwongen volledig bijlenen bij de IB-Groep, waardoor ik nu al een studieschuld heb van € 11.000. Ik heb vanwege de hoge schuld mijn studie niet meer af durven maken omdat ik als ik klaar zou zijn een schuld van 50.000 a 60.000 euro zou hebben. De overheid stimuleert zogenaamd jongeren die willen studeren. Ik zou niets liever willen dan een diploma, maar met de mogelijkheden die mij geboden worden is het onmogelijk.”

Schuldopbouw casus 1

Een uitwonend student doet een bachelor- en masterstudie van in totaal 6 jaar met 4 jaar recht op basisbeurs. Hierbij leent deze student naast de basisbeurs 200 euro per maand. Na vier jaar vervalt het recht op basisbeurs, de student leent dan ook het bedrag van de basisbeurs.

De studieschuld is dan als volgt (hierbij is uitgegaan van bedragen 2008):

Jaar	Lening (per jaar)	Extra lening ivm verval recht basisbeurs (per jaar)	Rente per jaar (4,17%)	Schuld aan het einde van het jaar inclusief rente
1	2400		100,08	2500,08
2	2400		204,33	5104,41
3	2400		312,93	7817,34
4	2400		426,06	10643,40
5	2400	3067,68	671,83	16782,92
6	2400	3067,68	927,85	23178,45
			Totale schuld inclusief rente	23178,45
			(waarvan rente)	2643,08

Schuldopbouw casus 2

Een uitwonende student doet een hbo-studie van in totaal vier jaar met vier jaar recht op basisbeurs. Hij heeft geen recht op en aanvullende beurs, maar leent naast de basisbeurs maximaal. De studieschuld is dan als volgt (hierbij is uitgegaan van bedragen uit 2008):

Jaar	Lening (per jaar)	Lening aanvullende basisbeurs (per jaar)	Rente per jaar (4,17%)	Schuld aan het einde van het jaar inclusief rente
1	3356,28	2733,12	253,93	6343,33
2	3356,28	2733,12	518,44	12951,17
3	3356,28	2733,12	793,99	19834,56
4	3356,28	2733,12	1081,03	27004,99
			Totale schuld inclusief rente	27004,99
			(waarvan rente)	2647,39

Indien deze student ook nog voor het college geldkrediet kiest, dan kan het volgende bedrag opgebouwd worden aan extra schulden:

Jaar	Collegegeldkrediet	Rente per jaar (4,17%)	Schuld aan het einde van het jaar
1	1538,04	61,14	1602,18
2	1538,04	130,95	3271,17
3	1538,04	200,54	5009,75
4	1538,04	273,04	6820,83
		Totale schuld inclusief rente	6820,83
		(waarvan rente)	665,67

Gevolgen achteraf

Een jonge vrouw schrijft:

“Natuurlijk wist ik waar ik aan begon, maar ik was wel genoodzaakt tijdens mijn studie te lenen! Oké, ik heb 150 euro per maand netto minder te besteden en gelukkig kan ik het nog allemaal behappen, maar ik heb (nog) niet de droombaan gevonden waarmee ik mijn studieschuld in no time had willen aflossen. Nu ben ik 33 jaar, net getrouwd en ik heb een grote kindervens. Moet ik voor die tijd nog een carrièreswitch maken, waarmee ik meer ga verdienen zodat als er straks kindertjes komen, ik relatief meer verdien met minder werk? Ik werk nu veertig uur per week en verdien € 3.000 bruto per maand. Geen slecht salaris, maar als je bedenkt dat mijn man niet hoog opgeleid is en geen goedbetaalde baan heeft, maar ik straks minder zou willen werken, zal die 150 euro per maand schuldaflossing aan IBG-Groep er alleen maar meer inhakken. Zoals Harry net in de uitzending al zei, ook ik kijk nu al reikhalzend uit naar 2020, waarin mijn restschuld zal worden kwijtgescholden. Ik haat werkelijk schulden en...nou ja, het was onvermijdelijk om dit aan te gaan en wie zich brandt moet op de blaren zitten. Maar toch!”

Een man schrijft:

“Deze 152 euro per maand heeft voor het dagelijks leven echt consequenties. Ik ben 35 jaar en woon bij mijn ouders. Het hogere salaris dat je zou verdienen met je hbo-opleiding, wat een studieschuld financieel minder zwaar maakt, is bijna niet te merken. Eenzes jaar jonger mbo-opgeleid familielid van mij verdient bijna hetzelfde als ik. Ik had het mij na mijn mbo, met vier jaar extra studie en afgestudeerd, toch beter voorgesteld, maar het verschil in salaris is bijna nihil.”

Een Amsterdammer:

“Vanaf mijn vroege jeugd staan ik en mijn broer aan de zijlijn van de maatschappij. Sinds een jaar heb ik een vaste baan bij de gemeente en doe werk wat niemand wil doen of vol kan houden: klantmanager! Ik ben inmiddels 41, ik weet niet beter dan dat ik altijd armoede heb geleden en dat mijn Marokkaanse wortels geen bijdrage zijn geweest om een baan te vinden de afgelopen jaren! Na mijn verplichte dienstdaag ben ik gaan leren: HAVO daarna HBO personeel en arbeid + post HBO. Resultaat studieschuld €30.0000,- ik ben nu tien jaar verder, nog €20.000 te gaan. Mijn moeder heeft haar hele leven alleen bijstand gehad en mijn broer zit in de Wajong. Ik zie ze wegglijden en ik kan ook niets doen”.

Ongeveer 18.000 (oud-)studenten hebben een studieschuld, omdat ze hun HBO- of universitaire opleiding niet binnen de gestelde termijn van tien jaar wisten af te ronden. In totaal hebben 80.000 jongeren in het studiejaar 1996/1997 studiefinanciering aangevraagd bij de Informatie Beheer Groep (IB-Groep). Dat betekent dat bijna een op de vier van hen er niet in is geslaagd op tijd af te studeren. De lichter van 96/97 was de eerste die te maken kreeg met de gestelde termijn van tien jaar in de zogeheten prestatiebeurs. (...)

In totaal is 80 miljoen euro studiefinanciering volgens de IB-Groep omgezet in een lening bij de lichter van 96/97.

NRC Handelsblad – 8 februari 2008

Oplossingen

- Als een student aangeeft te willen lenen, ontvangt hij of zij een brief thuis met alle regels helder op een rij. Deze moet ondertekend worden teruggestuurd naar de IB-groep.
- Elk jaar krijgt de student een overzicht van de lening tot dan toe, maar ook een overzicht van de uiteindelijke schuld als het leengedrag hetzelfde blijft.
- Op het jaaroverzicht wordt de opgebouwde rente over de lening apart vermeld.
- De lening na het verstrijken van de vier jaar grens wordt niet meer automatisch geactiveerd.
- De eerste verkeerde studiekeuze wordt kwijtgescholden, als een andere studie binnen de tien jaar wordt afgerond.
- Ouders krijgen het recht om het leengedrag van hun kinderen op te vragen.
- Ook MBO-studenten onder de achttien jaar krijgen een OV studentenkaart.

3. HET AFLOSSEN

Voor het aflossen van de studielening staat vijftien jaar. Na deze vijftien jaar wordt het bedrag kwijtscholden, mits je het vastgestelde bedrag hebt betaald. Is dat niet zo, en heeft de partner niet mee afgelost, dan vervalt de vijftien jaar grens. Mocht het vastgestelde af te lossen bedrag per maand te hoog zijn, dan is het mogelijk een draagkrachtmeting aan te vragen.

Meer aflossen is moeilijk

Oud-studenten die meer willen aflossen worden daarin niet aangemoedigd. Het is eerder lastig om te doen. Een mevrouw schrijft:

“Je hoeft de eerste twee jaar niet af te lossen en je wordt niet geïnformeerd over de consequenties (d.w.z. de hoogte waarmee je schuld stijgt door de rente). In die twee jaar worden bedragen die je aflost gezien als ‘extra betalingen’. Een aparte omschrijving. Na de twee jaar kreeg ik pas inzage in mijn studieschuld en de bedragen die ik afloste. Ik kreeg alleen bericht dat er ‘een’ bedrag was overgemaakt en de mededeling dat mijn schuld zo snel mogelijk werd verlaagd met ‘dit bedrag’. Dit is geweest tot 2004 waardoor enige controle of het klopte niet mogelijk was. Na twee jaar kreeg ik mijn aflossingsbedrag, dat was € 65,73 per maand. Ik besloot 100 euro per maand te blijven aflossen en het restant van € 34,27 als extra betaling maandelijks over te maken. Ik kreeg geen maandelijks overzichten meer. Nadat ik contact had opgenomen met de IB-Groep begreep ik dat dit was omdat ze geen maandelijks overzichten stuurden van ‘extra betalingen’ onder de 40 euro. Sindsdien maakte ik uit pure dwarsheid € 40,01 als extra betaling over zodat ik de overzichten zou blijven ontvangen en enige controle had of de bedragen klopte. Afgelopen januari kreeg ik een nieuw bericht van de IB-Groep. Tot mijn verbazing werd mijn rentepercentage verhoogd en mijn maandelijks verplichte bedrag verlaagd. Van dit laatste snap ik tot op heden maar weinig. Het klopt dat mijn studieschuld

lager is geworden, maar ik begrijp niets van de logica van de IB-Groep dat ze mijn verplichte aflossing verlagen terwijl de rente omhoog wordt geschroefd. Er is geen draagkrachtmeting gedaan en ik kan het ook opbrengen. Deze logica ontgaat me dan ook volledig. Je zou denken dat ze graag willen dat ik zo snel mogelijk van mijn studieschuld af ben en het maandbedrag gelijk houden.”

Een moeder schrijft:

“Ik heb haar aangeboden een gedeelte te betalen, maar dat wil ze niet. Betaal ik dat zelf aan de IB-Groep, dan moet ik daar extra belasting over betalen.”

Draagkrachtmeting

De draagkrachtmeting gaat over de gegevens van de Belastingdienst en heeft betrekking op het inkomen van twee jaar terug. Dit kan problemen opleveren als het inkomen is gedaald.

De draagkrachtmeting gaat uit van het bruto-inkomen.

Deurwaarder

De IB-groep meldt in haar jaarverslag dat zij vaker deurwaarders inschakelt als er niet wordt voldaan aan het aflossingsbedrag. De kosten zijn voor de oud-student.

Schuldsanering

Mensen die in aanmerking komen voor schuldsanering leven een paar jaar op het absolute minimum.

De studieschuld wordt in deze tijd van sanering echter niet meegerekend. Een schuldsaneerder:

“Ik vind het wrang om te zien dat mensen die hard hun best hebben gedaan uit de schulden te komen, niet van hun studieschuld af zijn.”

Bezwaar

Bij een beroep en bezwaar tegen het toegekende bedrag door de IB-groep wordt de aflossing niet gestaakt. Dit kan resulteren in een bezoek van de deurwaarder, terwijl de bezwaarprocedure nog loopt.

Partner betaalt mee

De individueel opgebouwde schuld moet worden afgelost op basis van het verzamelinkomen van een huishouden. Wanneer de oud-student dit niet wil en een draagkrachtmeting aanvraagt, vervalt de vijftien- jaar grens. Gweny Wevers:

“Wat ik vervelend vind, is dat mijn schuld bijna was kwijtgescholden (nog één jaar ongeveer). Echter eind vorig jaar is, na 33 jaar single bestaan, mijn vriend bij mij ingetrokken. Hij verdient

zodanig dat ik nu van de IB-Groep € 400 per maand moet terugbetalen. Ik ben per 01/01/08 voor mezelf begonnen, kleinschalig en zou dan alleen maar voor de B-Groep werken... Mijn vriend ken ik pas drie jaar, hij heeft niets te maken met mijn studieschuld. Bovendien willen we onze financiën gescheiden houden. Dat mag van de B-Groep; ik kan hem buiten beschouwing laten. Maar dan krijg ik geen kwijtschelding, die wordt opgeschort totdat ik eventueel weer alleen woon..."

Een moeder maakt zich zorgen om haar dochter, Heleen B.:

"Mijn dochter heeft geen partner, maar dat kan straks wel het geval zijn. Mijn dochter brengt geen inkomen mee, maar wel een gigantische studieschuld. Ik vraag mij af welke invloed het meebrengen van een studieschuld van ongeveer € 70.000 heeft bij het aangaan van een vaste relatie. Ik kan mij voorstellen dat een studieschuld van € 70.000 niet bepaald met vreugde wordt binnengehaald door een aspirant partner."

Rente

Het fenomeen 'rente over rente' betekent dat mensen hun schuld amper zien afnemen, terwijl ze wél aflossen. De studie van iemand die heeft moeten lenen tijdens zijn of haar studietijd is veel duurder dan van iemand die niet heeft hoeven lenen. Gomes Prett:

"In 2002, begon ik met terugbetalen. Eerst was het een bedrag van € 164,67 per maand. Later nam het toe naar circa € 500. Omdat ik aan het werken was dacht ik niet aan mijn financiële situatie op langere termijn. Inmiddels heb ik bijna € 23.000 terugbetaald. Maar de hoogte van mijn schuld is met slecht € 12.000 gedaald. Ik heb dus € 11.000 enkel aan rente betaald."

Oplossingen

- Het wordt mogelijk een draagkrachtmeting aan te vragen op het netto besteedbaar inkomen.
- De voorlichting over de af te sluiten lening en de regels voor kwijtschelding moeten duidelijk zijn.
- Zolang er een bezwaar loopt tegen een aflossingsbedrag, wordt er geen deurwaarder ingeschakeld.
- Het wordt mogelijk de studiefinanciering ook bij de schuldsanering onder te brengen.

4. DE DIENSTVERLENING VAN DE IB-GROEP

De IB-Groep - vaak 'Groningen' genoemd - verzorgt de studiefinanciering in opdracht van het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. Bij deze uitvoeringsinstantie gaat wel eens wat mis. Fouten hebben directe gevolgen voor het inkomen van mensen. Daarom is het van groot belang dat de dienstverlening helder en duidelijk is. We ontvangen veel klachten over slechte communicatie, medewerkers die verkeerde adviezen geven en de eenzijdige schuld die bij de student wordt gelegd. Een inventarisatie:

Communicatie

Bij de communicatie naar studenten en oud-studenten gaat veel mis. Er wordt verkeerde informatie gegeven, of informatie wordt niet ontvangen. Op aangetekende brieven wordt te laat gereageerd.

Diana Oorbeek:

"De brief heb ik 26-09-2007 aangetekend verstuurd (dan weet ik zeker dat hij ontvangen is) en ik heb pas zes maanden later (na herhaaldelijke telefoontjes en een klacht bij de klachten-commissaris) een antwoord gekregen. Ik had een formulier niet bijgevoegd en of ik dat binnen vier weken wilde insturen, anders werd mijn aanvraag niet in behandeling genomen. Het formulier moet worden aangevraagd en dat kan vier tot zes weken duren.... dus tja die aanvraag kan dus zo de prullenbak in!"

Fout altijd bij student

Als er een fout wordt gemaakt, krijgt de student een boete of een afwijzing. Bij bezwaar is het niet mogelijk om te achterhalen waar de fout precies zit. Corine van Dijke:

"Ik kreeg na mijn aanvraag direct studiefinanciering, terwijl ik had aangegeven dat het pas in september in moest gaan. Ik heb gelijk naar de IB-Groep gebeld en zij zouden dit veranderen, zodat ik vanaf september studiefinanciering zou krijgen. Maar toen ik mijn bankafschrift van de

maand mei kreeg bleek dat ik toch weer studiefinanciering had gehad. Hetzelfde bedrag als in april. Na weer een telefoontje naar de IB-Groep vonden ze dat het dit keer mijn fout was, want ik had mijn formulier niet goed ingevuld. Voor het versturen van mijn formulier had ik er nog een kopie van gemaakt, dus ik vroeg de mevrouw aan de telefoon wat ik dan verkeerd had ingevuld. Wat zij niet wist was dat ik mee kon kijken omdat ik mijn kopie had. Volgens haar had ik de begindatum van mijn studie verkeerd ingevuld, maar op mijn kopie was die wel juist ingevuld. Een fout van de IB-Groep. Hierdoor heb ik onterecht twee keer te vroeg studiefinanciering gekregen.”

Een jongen meldt:

“Op 21-06-2007 was mijn VO-studie afgerond, en was ik in het bezit van mijn diploma, waarmee mij toegang verleend zou worden tot mijn gekozen HBO-studie. Maar tot mijn verrassing ontving ik op 18-10-2007 een brief van de IB-Groep. Hierin stond vermeld dat mijn VO-school de IB-Groep zou hebben gebeld, om te melden dat ik geen voltijd opleiding zou hebben gevolgd in mijn tweede lesjaar. Persoonlijk leek mij dit hoogst onwaarschijnlijk, en na menige telefoontjes bleek ook dat dit niet het geval was.

Vanaf dit moment kreeg ik welgeteld negen brieven in de komende twee maanden, elk met een ander bedrag en andere gegevens in vergelijking tot de vorige. Op 08-12-2007 kreeg ik een concluderende brief, waarin vermeld stond dat ik nog recht had op een bedrag van € 566,74. In de veronderstelling dat alles nu afgerond was, kon ik mij weer volledig richten op mijn HBO-studie.

Maar op 07-01-2008 ontving ik wederom een brief. Deze keer stond erin vermeld dat ‘mijn gegevens niet goed geregistreerd stonden,’ en dat ik een bedrag van € 3.739,17 te veel ontvangen zou hebben. Geshockeerd en enigszins aangedaan door deze brief, zocht ik contact met de IB-Groep. De medewerkster die ik te spreken kreeg kon mij geen duidelijk beeld geven hoe dit bedrag tot stand is gekomen, en verzocht mij bezwaar aan te tekenen, en de gegevens op te vragen, zodat ik zelf kon onderzoeken wat er gebeurd was. Op 18-01-2008 tekende ik bezwaar aan, waar ik op 30-02-2008 pas antwoord op kreeg.”

Een andere student geeft aan dat haar uitwonende beurs niet werd geaccepteerd. De fout lag echter niet bij haar, maar bij de afstemming van gegevens tussen de gemeente en de IB-Groep. Na een lang bezwaar kreeg ze gelijk.

“Als ik niet had doorgebeten, had ik zomaar aan een schuld vastgezet door hun slechte communicatie”.

Het aantal klachten bij de Nationale Ombudsman over de IB-Groep neemt toe: van 2007 in 2006 naar 275 vorig jaar. Uit het jaarverslag van de ombudsman blijkt dat eenderde van de klagers het niet eens is met een beslissing van de IB-Groep, die onder meer verantwoordelijk is voor de studiefinanciering en de OV-kaart. Andere bezwaren gingen over administratieve fouten, klantvriendelijkheid, gebrekkige informatieverstrekking, en lange behandelingsduur. (...) De manier waarop de IB-Groep zelf klachten afhandelt, blijft een aandachtspunt, stelt de Ombudsman.

20 maart 2008, Hoger Onderwijs Persbureau

Mensen door elkaar gehaald

Er zijn meerdere meldingen binnengekomen dat mensen onrecht rekeningen krijgen. Francien:

“Ze stellen mij aansprakelijk voor te veel ontvangen tegemoetkoming van studiekosten. En dit terwijl ik op papier van de IB-Groep heb dat ik van de desbetreffende kinderen NIET de wettelijk vertegenwoordigster ben. Nu is mij ongeveer een half jaar geleden half half toegezegd dat de IB-Groep een fout gemaakt heeft en dat ik maar met terugwerkende kracht de aanvraag overnieuw moet gaan doen. En daar denk ik niet over.....ik wil gewoon dat de IB-Groep mij niet meer lastig valt voor hun eigen fouten.”

Onduidelijke (be)rekeningen

Het is voor oud-studenten of ouders niet gemakkelijk te achterhalen hoe een lening is opgebouwd.

Jacqueline van Logten:

“Er is mij nooit verteld dat het hier een ‘lening’ betrof, maar dat het een bijdrage was in de kosten voor de studie die vergelijkbaar was met de kinderbijslag. Daarbij moet een bedrag worden terugbetaald van € 3354,41 terwijl mijn zoon alles bij elkaar een bedrag heeft ontvangen van € 1576,93, zijnde: 3 x € 74,11 in 2004; 12 x € 75,70 in 2005; 5 x € 89,24 in 2006. U begrijpt dat het voor mij allemaal niet meer te snappen is hoe het in elkaar zit en ik vind het dan ook erg onrechtvaardig hoe één en ander in zijn werk gaat. Bovendien is informatie over de hele gang van zaken zeer slecht te noemen, waarbij mij blijkbaar ook nog eens foutieve informatie is verstrekt.”

Voorlichting

De voorlichting over lenen en inschrijven is soms onhelder. Vooral als het over lenen gaat is goede informatie een 'eigen verantwoordelijkheid' van de student. Bij het niet ontvangen van formulieren is er één standaard antwoord: "Dien maar een nieuwe aanvraag in."

Bezwaren

Bezwaren worden niet snel behandeld, maar als de studenten volgens de termijn één dag te laat zijn, is hun bezwaar niet ontvankelijk.

Bijverdiengrens

Wanneer studenten de maximale bijverdiengrens overschrijden, moeten zij een gedeelte van de studiefinanciering terugbetalen. Op de aanmaningsbrief staat niet hoe het bedrag is opgebouwd. Ook komt het voor dat een afgestudeerde student die de eerste helft van het jaar nog studeerde en de tweede helft ging werken, een rekening krijgt omdat over het hele jaar teveel verdiend is. Een docente:

"In de zomer studeerde ik af en heb ik alles keurig stopgezet. Nu blijkt dat ik – doordat ik na de zomer ben ga werken – teveel heb verdiend over het gehele jaar. Ik heb € 500 teveel verdiend en moet nu € 1400 terugbetalen. Mijn bezwaar is afgewezen."

Oplossingen

- De IB-Groep stelt duidelijke termijnen vast waarbinnen een bezwaar moet worden behandeld.
- Personeel wordt goed opgeleid om via de telefoon mensen te woord te staan.
- De afdeling 'incasso' en de afdeling 'bezwaar' gaan beter samenwerken.
- Er komt een onafhankelijke klachtenraad voor de IB-Groep.
- Bij het berekenen van de inkomsten wordt rekening gehouden met de verdiensten in de maanden dat studiefinanciering werd ontvangen.

SP.